

מכשולים בדרך התשובה

דברים פרק לא

יד ויאמר יהוה אל-משה, הן קרבו ימיה למות--קרא את-יהושע והתניצבו באהל מועד, ואצוננו: וילך משה ויהושע, ויתניצבו באהל מועד. טוונרא יהוה באהל, בעמוד ענן: ויעמד עמוד הענן, על-פתח האהל. טז ויאמר יהוה אל-משה, הנך שכב עם-אבתיה; וקם העם הזה וזנה אתרי אלהי נכר-הארץ, אשר הוא בא-שמה בקרבנו, ועזבני. והפר את-בריתי אשר פרתי אתו. יז וקרה אפי בו ביום-ההוא וענכתים והסתרתני פני מהם, והיה לאכל, ומצאוהו רעות רבות, וצרות; ואמר, ביום ההוא, הלא על כי-אין אלהי בקרבי, מצאוני הרעות האלה. יח ואנכי, הסתר אסתיר פני ביום ההוא, על כל-הרעה, אשר עשה: כי פנה, אל-אלהים אחרים.

1. רמב"ן

ואנכי התסר אסתיר פני. עד שיוסיפו להרטה (ואמר ביום ההוא) וידוי גמור ותשובה שלימה אך הסתר זה שאחר הרטה לא יהיה כהסתר הראשון שנאמר בו ומצאוהו רעות רבות וצרות - רק שיהיו בהסתר פני הגאולה ויעמדו בהבטחה פני רחמיו: "ואף גם זאת ... לא מאסתים" - עד שיחזרו בתשובה שלימה.

2. ספר קול שמחה (ר' שמחה בונם מפרשיסחא)

אדם צריך לדעת כי עצם המחשבה שאין הקב"ה בתוכו - זהו חטא שמענישין עליו.

ספר בינה לעתים (ר' יהונתן אייבשיץ)

"הלא כי אין אלקי בקרבי" - שסילק השגחתו מעליו. "מצאוני הרעות האלה" - מסיבות אחרות - ולא הגזירה מהקב"ה. "ואנכי הסתר אסתיר פני" - הסתרה כפולה - כי פנה אל אלהים אחרים - תלה הדברים בסיבות מקריות, והעניש אותנו על זה בהסתר פנים

3. ספר נתיבות שלום

אסתיר פני על שכאבם הוא רק על שמצאוני צרות רבות ורעות - ולא על שאין אלקי בקרבי. בעוד שאצל היהודי העונש הגרוע ביותר עבורו - כשאין אלקיו בקרבנו.

4. ספר אזניים לתורה

שהאמירה "הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" מראה על יאוש מלא מדרך התשובה. ר"ל "אין אלקי בקרבי" - שהפר את בריתו ח"ו עמנו ... ואין כאן תשובה כלל - אלא דברי יאוש. ובאמת אינו כן. כי לא יטוש ה' את עמו ובריתו עמנו לא תופר.

וכשאומר ברכת השיבנו וכו', יתפלל מאוד
 שיאיר ה' עיניו בתשובה, כאשר
 אמרנו, אין בעפר משלו של יצה"ר רק בסיוע
 הקב"ה, ומכ"ש בעל תשובה שכבר נשתקע ונפל
 בידו והרי הוא שבוי אצלו והקב"ה פודה שבויים.
 וזהו שיתפלל על עצמו ועל כל ישראל שיתן ה'
 להם לב טהור ויתחדש בקרבו רוח נכון, כאשר
 אמרנו, כי הוא הפותח שער לדופקי בתשובה. וכן
 דרכן של בעלי תשובה, כשמתחילין להתחרט
 הקב"ה מוסיף עליהם רוח טהרה למאוד לחזור
 בתשובה, ואח"כ כביכול לנסותם הקב"ה מסתיר
 פניו מאתם ומושך ידו — הפשוטה לקבלם —
 אחר, ולכך הרבה שנוזרו אחר ושבים אל קיאם,
 אבל בעל תשובה גמור צריך לפשפש ולרדוף אחר
 ה' בכל לבב ומבלי לזוז בכל אופן, ואפי' אח"כ
 באים עליו יסורים, ורוב פעמים בעלי תשובה
 עשירים ירדו מנכסיהם, וכל זה לא ישוה לו:
 וזהו מאמר שלמה בשיר השירים (ה. ה.) דודי שלח
 ידו מן החור, כביכול ימינו פשוטה לקבל
 שבים דרך חור, וחתירה שחתר תחת כסא הכבוד
 לקבל רשעים בתשובה זהו החור, ועי"כ קודם היה
 שבוי ועבד לסטרא אחרא, ועכשיו נעשה בן חורין
 ע"י חור הזה ששלח ה' ימינו, ולמה היה זה, כי מעי
 המו עלי, כי לבו היה דוי ומתחרט על רחוקו מה'
 ומשתוקק לשוב אל ה' בכל לבב, וקמתי אני לפתוח
 לדודי וידי נטפן מור, כלומר שאוחז בתורה
 ובמעשים טובים ותפלה וצדקה, כי זה ענין בעלי
 תשובה, ופתחתי אני לדודי, שפתח לבבו בפתח
 התשובה, ודודי חמק ועבר, כאשר אמרנו, כי ה'
 מסתיר עצמו לנסותו וכו', ולכך בא לכלל יסורים,
 כאמרו מצאוני השומרים הסובבים בעיר, הם מארי
 דינא הבאים לגבות חוב, והמה גבאים המחזירים
 תדיר בכל יום, כמבואר במשנה דאבות — הכוני
 פצעוני כו', וזהו יסורים שסובל, ובעל תשובה אמת
 מקבל הכל באהבה ומצדיק הדין על עצמו, ולכך
 נאמר (ישע פסוק ח"ן) השבעתי אתכם וכו' אם תמצאו
 את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני, כי מקבל
 הכל באהבה וחיבה לרוב אהבתו. ולכן יתפלל
 בברכה זו שהקב"ה יושיט לו ימינו לקבלו בתשובה,
 והוא שרביט הזהב אשר יושיט לו המלך וחי, ואף
 שיחזיר הקב"ה ימינו לאחור כנ"ל, יהיה עומד
 בתומתו לשוב, וע"ז יהיה כונתו, ולא לו לבדו כי
 אם לכל ישראל:

ר 80

י' ערוג

ע 23

סרה נן

י' יונן
 א"ע 23

ע 23 א